

5. Пайыздық ставкаларды төмендету және тұрақтандыру жөнінде саясат жүргізу. Несиеге жұмсалатын шығындарды азайтуға несиелік бағдарламалар бойынша мөлшерлемелерді субсидиялау көмектеседі.

6. Кәсіпкерлердің нақты қаржылық жағдайына неғұрлым сәйкес келетін кредиттік бағдарламалардың желісін жүргізу.

7. Отандық және шетелдік банктерді пайдалана отырып, кредиттік тәуекелді бағалау жүйесін жетілдіру шетелдік әдістемелер

Әдебиеттер

1. Шағын және орта кәсіпкерлікті қолдау 2022. [Электрондық ресурс] - URL: <https://cbr.ru/develop/msp/> (жүгінген күні: 3.12.2022).

2. Коммерциялық банктің кредиттік саясаты. 2022 [Электрондық ресурс] - URL: https://www.banki.ru/wikibank/kreditnaya_politika_banku.

3. [Электрондық ресурс]. – <https://ekr.invest.gov.kz/kz/invest-guide/support/small-and-medium-business/>

4. [Электрондық ресурс] – https://kk.m.wikipedia.org/wiki/Шағын_бизнес

Эргашова Қ.П., Берикова С.Б., 4 курс (Қарағанды Бөкетов университеті)
Ғылыми жетекші – э.ғ.к., профессор Калкабаева Г.М.

АГРАРЛЫҚ ШАРУАШЫЛЫҚТАР ҮШІН НЕСИЕЛЕРГЕ ҚОЛЖЕТІМДІЛІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУДЕГІ МЕМЛЕКЕТТІК ҚОЛДАУДЫҢ РӨЛІ

Аграрлық шаруашылықтар үшін несиелерге қолжетімділікті қамтамасыз етудегі мемлекеттік қолдаудың рөлі экономика және ауыл шаруашылығы саласындағы зерттеудің маңызды тақырыбы болып табылады. Оның елдегі ауыл шаруашылығының дамуына және оның әлемдік нарықтағы бәсекеге қабілеттілігіне тікелей қатысы бар. Ауыл шаруашылығы көптеген елдер экономикасының негізгі салаларының бірі болып, азық-түлік қауіпсіздігі мен әлеуметтік-экономикалық дамуды қамтамасыз етуде маңызды рөл атқарады.

Аграрлық шаруашылықтар үшін несиелерге қол жеткізуді қамтамасыз етуде мемлекеттік қолдау өте маңызды. Бұл пайыздық мөлшерлемелерді субсидиялау, несиелерге кепілдік беру, аграрлық шаруашылықтарды дамытуға субсидиялар мен гранттар беру және т.б. сияқты әртүрлі тетіктер арқылы жүзеге асырылады.

Мемлекеттік қолдаудың негізгі мақсаты – олардың операцияларын дамыту және жаңғырту үшін пайдаланылуы мүмкін аграрлық шаруашылықтар үшін қолжетімді қаржыландыруды қамтамасыз ету. Мемлекеттік қолдау сонымен қатар суару және дренаж жүйелері, қоймалар, тоңазытқыштар және т.б. сияқты ауыл шаруашылығына қажетті инфрақұрылымды дамытуға ықпал етеді. Бұл несиеге қол жеткізуді одан әрі жеңілдетеді, өйткені ауылшаруашылық кәсіпорындары жеткілікті кепілдіктер ұсына алады және олардың мүлкін бағалауды қамтамасыз ете алады [1].

Мемлекеттік қолдау ауылшаруашылық несиелері нарығының өтімділігі мен тұрақтылығына жағдай жасай алады. Мысалы, мемлекет қажет болған жағдайда, ауа-райының қолайсыздығында немесе ауылшаруашылық өнімдерінің нарығы болмаған кезде аграрлық кәсіпорындарға қаржылық көмек көрсететін арнайы агенттіктер немесе қорлар құра алады [2].

Елімізде аграрлық шаруашылықтарға несие берумен мамандандырылған және Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2001 жылғы 25 қаңтарда №137 қаулысымен құрылған «Аграрлық несие корпорациясы» АҚ жұмыс жасайды. Корпорацияның несиелік бағдарламаларыкелесі негізгі бағыттарға арналған:

1. Инвестициялық жобаларға: ауылшаруашылық кәсіпорындарын жаңарту, фермалар салу, жабдықтар мен машиналарды сатып алу және жаңарту жатады;

2. Айналым қаражатын толтыру: тұқым, тыңайтқыш, жем сатып алу сияқты

ауылшаруашылық кәсіпорындарының ағымдағы операцияларын қаржыландыруға арналған;

3. Мал шаруашылығын дамытуға: мал фермаларын жаңғырту, шаруашылық құрылыстарын салу, мал мен құс сатып алу, жануарлардың өнімділігін арттыру жөніндегі іс-шараларды өткізу үшін несиелер береді;

4. Өсімдік шаруашылығын дамытуға: мәдени өсімдіктерді өсіру, тұқымдарды, тыңайтқыштарды, қорғаныс құралдарын сатып алуға, дала жұмыстарын жүргізуге пайдаланылуы мүмкін;

5. Қайта қаржыландыру: пайыздық мөлшерлемелерді төмендету немесе өтеу кестесін өзгерту мақсатында басқа қаржы институттары берген несиелерді қайта қаржыландыру мүмкіндігін ұсынады [2].

Корпорацияның қазіргі таңдағы қолданыстағы бар бағдарламаларын төмендегі 1-кестеден көруге болады:

Кесте 1

Несие бағдарламаларының сипаттамасы

Р/с №	Бағдарлама атауы	Сыйақы мөлшерлемесі (жылдық)	Қарыз сомасы	Несиенің мерзімі	Қаржыландыру арнасы
1	«Кең дала»	5%	1 млн. – 10 млрд. тг. дейін	қаржыландыру басталғаннан кейінгі жылдың 1 наурызына дейін	Несиелік серіктестіктер, микроқаржы ұйымдары, ЕДБ, аймақтық инвестициялық орталықтар.
2	«Агробизнес»	22% (субсидиямен 6%)	1 млн. – 5 млрд. тг. дейін	4-10 жыл	Тікелей несиелеу, несиелік серіктестіктер, лизингтік компаниялар
3	«Іскер»	4-тен 6%-ға дейін	6 млн. тг. дейін	5-7 жыл	Тікелей несиелеу, несиелік серіктестіктер, микроқаржы ұйымдары
4	«Жастарды шағын несиелеу»	2,5%	5 млн. тг. дейін	5-7 жыл	Тікелей несиелеу

Ескертпе – [3] деректері негізінде авторлармен құрастырылды.

1-кестеден көріп тұрғанымыздай, «Аграрлық несие корпорациясы» АҚ ұсынатын несие бағдарламалары өзінің төмен сыйақы мөлшерлемесімен көзге түседі. Шын мәнісінде, іске асырылып отырған бағдарламалар аграрлық шаруашылықтар үшін өте тиімді. Дәлірек айтқанда, мемлекет көмек ретінде корпорация ұсынып отырған несиенің мөлшерлемесін субсидиялап отырады. Мысалы, «Агробизнес» бағдарламасы бойынша 22%-дың 16%-ы мемлекет тарапынан өтеледі.

Жалпы статистика мәліметтеріне сүйенсек, 2022 жылы «Аграрлық несие корпорациясы» АҚ бөлген қаражат 522,3 млрд. теңгені құрады. Сонымен қатар, сол жылы корпорацияның активтері 1013,6 млрд. теңгеге жетті, әрі аграрлық саладағы 428 инвестициялық жобаны сәтті қаржыландырды. Бұл корпорацияның қаржылық жағдайының нығаюын және оның ауыл шаруашылығы секторына қаржылық тұрақтылықты қамтамасыз ету қабілетін көрсетеді [4].

Мемлекеттің айтарлықтай күш-жігеріне қарамастан, бүгінгі күнде аграрлық шаруашылықтар үшін несиеге қол жетімділікте бірнеше мәселелердің де бар екенін айта кеткен жөн. Бұл бірқатар факторларға байланысты, соның ішінде қарыз алушылар тарапынан жеткілікті кепілдіктердің болмауы, аграрлық кәсіпорындардың несиелік қабілетін бағалаудағы қиындықтар, ауыл шаруашылығындағы тәуекелдердің жоғары деңгейде болуы және т.б. кіреді. Бұл мәселелердің шешімі ретінде мемлекеттік қолдау тетіктерін мемлекет, банктер және аграрлық кәсіпорындар арасындағы ынтымақтастықтың болуы арқылы

несиелердің қолжетімділігін арттыруға болады.

Тұжырымдай келе, мемлекеттік қолдау аграрлық шаруашылықтар үшін несиелерге қол жеткізуді қамтамасыз етуде шешуші рөл атқарады, аграрлық сектордың дамуын ынталандырады және оның бәсекеге қабілеттілігін арттырады. Бұл несие берушілер үшін тәуекелдерді азайтуға мүмкіндік береді және аграрлық кәсіпорындарға қаржы ресурстарын ұсынуға ықпал етеді. Бұл әсіресе коммерциялық банктерден несие алу қиынға соғатын шағын және орта шаруа қожалықтарын дамыту үшін өте маңызды.

Әдебиет

1. J. Brooks, & M. Fally. (2018). The role of government policy in promoting agricultural finance. *World Bank Research Observer*, 33(1), 1-28.
2. Pandey, V. N. (2017). Agricultural credit: Institutions, incentives, and challenges. *Agricultural Finance Review*, 77(2), 244-266.
3. <https://agrocredit.kz/kz/main/our-activities/programs/>
4. "Аграрлық несие корпорация" АҚ-ның 2022 жылғы жылдық есебі.